

Brzozowski, Stanisław

Jerzy Fierich 1900-1965

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/4, 591-594

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY FIERICH
1900—1965

W dniu 9 VIII 1965 zmarł w Krakowie prof. dr inż. Jerzy Fierich, statystyk, ekonomista, historyk nauk rolniczych, socjolog, kierownik Katedry Statystyki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, członek Prezydium Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, wybitny i wszechstronny uczyony.

Jerzy Fierich urodził się 20 II 1900 w Krakowie. Pochodził z rodziny wybitnych uczonych krakowskich: ojciec jego, Franciszek Ksawery, był profesorem procesu cywilnego i dwukrotnie rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego; dziadek, Edward, był także profesorem procesu cywilnego i rektorem UJ, stryj, Maurycy, wybitny a przedwcześnie zmarły cywilista, był również profesorem UJ, dziadek ze strony matki Stanisław Hupka, ziemianin galicyjski, był znanym pisarzem rolniczym i ekonomiczno-rolniczym; zapisał on wnukowi majątek w pow. ropczyckim, co przesądziło potem o dalszych studiach i zainteresowaniach J. Fiericha.

Do gimnazjum uczęszczał w Badenie pod Wiedniem i w Krakowie, gdzie w 1918 r. złożył maturę. W latach 1918—1920 studiował na Studium Rolniczym UJ, ale przerwał te studia i przeniósł się na Wydział Filozoficzny UJ, gdzie w latach 1920—1922 studiował filozofię u prof.

T. Garbowski (przelotnie także u prof. K. Twardowskiego we Lwowie), a poza tym chemię, biologię, fizykę, matematykę. W 1922 r. wrócił do rolnictwa, ale przeniósł się do Dublan pod Lwowem, gdzie w 1924 r. uzyskał dyplom inżyniera rolnika, po czym gospodarował we własnym majątku. W 1932 r. doktoryzował się na Wydziale Rolnym UJ na podstawie pracy *Broniszów, wieś powiatu ropczyckiego*, a w 1936 r. habilitował na tym samym wydziale na podstawie pracy *Stanowisko nauk rolniczych. Studium metodologiczne*.

Pracę w szkolnictwie wyższym rozpoczął J. Fierich w 1935 r. jako wykładowca wstępu do nauk rolniczych, a od 1936 r. także ekonomii politycznej na Wydziale Rolnym UJ. W 1937 r. został profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Ekonomii na Akademii Handlowej w Krakowie. Okres II wojny światowej spędził na wsi, udzielając gościny i schronienia wielu uczonym, m. in. J. Kleinerowi i J. Czekanowskiemu. Mianowany w 1946 r. profesorem zwyczajnym kierował do 1950 r. Katedrą Ekonomii Politycznej Akademii Handlowej w Krakowie oraz Katedrą Historii Doktryn Ekonomicznych i Społecznych na Studium Spółdzielczym przy Wydziale Rolnym UJ (do 1949 r.). Od 1950 r. aż do zgonu pełnił obowiązki kierownika Katedry Statystyki na WSE w Krakowie; w latach 1957—1961 był na tej uczelni prorektorem, a w latach 1961—1964 — dziekanem Wydziału Produkcji i Obrotu Towarowego.

J. Fierich odgrywał poważną rolę w życiu naukowym Krakowa. Od 1946 r. był członkiem paru komisji PAU a potem PAN. Od 1955 r. kierował Zespołem Historii Nauk Rolniczych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, a w 1963 r. objął kierownictwo Działu Historii Nauk Biologicznych, Rolniczych i Medycznych tegoż Zakładu. Po utworzeniu w 1951 r. Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN został powołany na członka jego prezydium. Przez kilka lat pełnił też obowiązki wiceprzewodniczącego a ostatnio przewodniczącego Komisji Nauk Ekonomicznych Oddziału PAN w Krakowie. W latach 1953—1963 był kierownikiem Zakładu Ekonomiki Produkcji Zwierzęcej Instytutu Zootechniki w Krakowie.

Ocena naukowego dorobku prof. J. Fiericha nie jest łatwa tak ze względów merytorycznych, jak i formalnych. Był to umysł bardzo głęboki, subtelny, lotny, o niezwyklej skali uzdolnień i zainteresowań. Miał gruntowne, i to w kilku dyscyplinach wykształcenie, działał na wielu polach, w dziedzinach nieraz bardzo od siebie odległych. Nawet w naukach mniej sobie znanych potrafił dzięki przenikliwości, erudycji i umysłowi filozoficznemu wydawać niezwykle trafne oceny, wysoko szacowane przez czołowych uczonych polskich różnych dyscyplin (np. J. Czekanowski i T. Lehr-Spławiński).

Ale są też i trudności formalne. J. Fierich nie był umysłem ekspansywnym, publikował z oporami, nieraz jakby przypadkowo. Pozostawił po sobie wiele prac w maszynopisie, ukończonych lub — z różnych przyczyn — nieukończonych. Prace zaś opublikowane są rozproszone w różnych wydawnictwach.

Można zaryzykować twierdzenie, że myśl jego krążyła zasadniczo dookoła szeroko pojętej problematyki rolnej (sam nieraz wyznawał, że chciał się wyzwolić z prawniczego dziedzictwa rodowego), ale raz do niej podchodził jako statystyk, raz jako ekonomista, raz jako historyk gospodarczy czy historyk nauki, raz jako filozof, raz wreszcie (głównie w zootechnice) jako fachowy rolnik. Właściwością jego umysłu było działanie

na pograniczu różnych dyscyplin, prace statystyczne są więc przepojone problematyką metodologiczną czy filozoficzną, historyczne — statystyką, ekonomią, filozofią czy teorią rolnictwa, ekonomiczne — historią czy filozofią. Decydowało to o ich oryginalności.

W zakresie statystyki, która stanowiła główne pole jego działania i której był wybitnym teoretykiem, odznaczył się przez zastosowanie metod matematycznych w analizie ekonomicznej, co przy zastosowaniu szczególnie metod taksonomicznych posłużyło do ustalenia rejonów produkcji rolniczej i innych dziedzin gospodarki. Był też pierwszym, który wprowadził stosowanie programowania liniowego w rolnictwie.

W ekonomii był zwolennikiem szkoły liberalnej i uważał się za ucznia Adama Krzyżanowskiego. Pozostawił z tego zakresu dwie prace gotowe do druku: *Historia ekonomii* (tom I doprowadzony do 1776 r., 450 s.) i *Teoria ekonomii* (tom I).

Pozostawił też kilka szkiców z zakresu psychologii oraz filozofii hinduskiej, a gotowe do druku dwie prace: *Indywidualizm i uniwersalizm w naukach* oraz *Przegląd pojęć prawdopodobieństwa*. Wspomniana wyżej praca habilitacyjna jest niezwykle cenna i unikalna w literaturze światowej.

Szczególne miejsce w jego zainteresowaniach naukowych zajmowała historia rolnictwa. Stanowiła ona chyba — obok statystyki i ekonomii — ulubione pole badań. Początkowo, pod wpływem F. Bujaka, interesował się historią gospodarczą rolnictwa i z tej inspiracji zrodziła się cytowana już jego praca doktorska.

Prawie równocześnie rozpoczął J. Fierich twórczość na polu historii nauk rolniczych. Z zakresu historii oświaty rolniczej opublikował trzy gruntowne prace: *I Studium Rolnicze (1890—1923)*. *Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego*; *Wydział Rolniczy UJ w latach 1934 do 1945* („*Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej*“, seria B, zesz. 8, praca napisana wspólnie z Z. Kosiekiem); obie te prace miały być uzupełnione trzecią, w której na szerokim tle porównawczym miał być poddany merytorycznej ocenie dorobek naukowy Wydziału Rolniczego UJ. Do czasów Oświecenia natomiast sięgnęła trzecia opublikowana pozycja: było to niezwykle gruntowne dzieło *Nauki rolnicze w szkołach średnich Komisji Edukacji Narodowej* (Kraków 1950).

Dwa historyczne opracowania J. Fiericha dotyczyły pogranicza teorii i praktyki rolnictwa: *Uwagi nad techniką rolnictwa w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku* (Poznań 1938) i *Kultury rolnicze, zmianowania i zbiory w katastrach józefińskich 1785/7* (Poznań 1950). Obie te prace — niezależnie od ważności merytorycznej — cenne są też pod względem metodologicznym, bo prof. J. Fierich zastosował tu własną metodę obliczeń zmienowości w rolnictwie polskim XVIII w. na podstawie danych statystycznych. Współpracował też w zakresie biografistyki rolnej z *Polskim słownikiem biograficznym*, ze *Słownikiem staropolskim* A. Brücknera oraz encyklopedią *Świat i życie*.

Prof. J. Fierich, jak rzadko kto, był powołany do pełnienia funkcji kierownika Zespołu Historii Nauk Rolniczo-Leśnych. W okresie dziesięciu lat powstało w tym zespole pod jego patronatem 46 prac, z których 31 zostało opublikowane w „*Kwartalniku Historii Nauki i Techniki*“ oraz „*Studiach i Materiałach z Dziejów Nauki Polskiej*“. Prace te dotyczyły tak historii oświaty rolniczo-leśnej, jak doświadczaństwa rolnego, roli towarzystw naukowych rolniczych i ogólnych, prasy i literatury rolniczo-

-leśnej, dziejów dyscyplin rolniczych, bibliografii historii rolnictwa. Żywą działalność organizacyjną zaczął też rozwijać w 1963 r. jako kierownik Działu Historii Nauk Biologicznych; za jego kadencji powstał Zespół Historii Botaniki oraz wznowiono prace nad *Słownikiem biologów polskich*.

Prof. J. Fierich odznaczał się wielką prawością charakteru, nieskazitelną postawą moralną i obywatelską. Był człowiekiem niezwykle skromnym, bez żadnych ambicji osobistych, niedbałym o godności i zaszczyty. Był uczonym o wyjątkowej uczciwości naukowej, zatopionym w interesujących go problemach, a przy tym bardzo bezpośrednim, bezinteresownym, łatwo dostępnym dla wszystkich, którzy go potrzebowali. Cieszył się wysokim autorytetem naukowym i moralnym, a dla studentów i współpracowników pozostanie w pamięci jako wzór niezwykłego uczonego, uwielbianego mistrza i nauczyciela, a przede wszystkim człowieka niezwykłej dobroci.

Stanisław Brzozowski

BIBLIOGRAFIA WAŻNIEJSZYCH PRAC JERZEGO FIERICHA
Z ZAKRESU HISTORII I FILOZOFII NAUKI ORAZ HISTORII
TECHNIKI ROLNICZEJ

1. *Stanowisko nauk rolniczych. Studium metodologiczne*. Poznań 1934.
2. *I Studium Rolnicze (1890—1923)*. Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1934.
3. *Uwagi nad techniką rolnictwa w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku*. Poznań 1938.
4. *Kultury rolnicze, zmianowania i zbiory w katastrach józeffińskich 1785—1787*. Poznań 1950.
5. *Nauki rolnicze w szkołach średnich Komisji Edukacji Narodowej*. Warszawa 1950.
6. *Wydział Rolniczy UJ w latach 1934 do 1945* (współ z Z. Kosiekiem). „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”, seria B, zeszyt 8. Warszawa 1963.
7. *Indywidualizm i uniwersalizm w naukach* (maszynopis w posiadaniu rodziny).
8. *Historia ekonomii*, T. 1 (maszynopis w posiadaniu rodziny).